

Sygn. akt II Ka 361/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Krajewska - Sińczuk (spr.)
Sędziowie:	SO Bogdan Górski SO Jerzy Kozaczuk
Protokolant:	st. sekr. sąd. Anna Sieczkiewicz

przy udziale prokuratora Mirosława Michalskiego

po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 2017 r.

sprawy **M. K.**

oskarżonej z art. 286 § 1 kk i in.

na skutek apelacji, wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim

z dnia 29 marca 2016 r. sygn. akt II K 204/15

zaskarżony wyrok uchyla i sprawę oskarżonej M. K. przekazuje Sądowi Rejonowemu w Sokołowie Podlaskim do ponownego rozpoznania.

Sygn. II Ka 361/16

UZASADNIENIE

M. K. została oskarżona o to, że:

I. w dniu 07 czerwca 2004 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2004 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 1.424,34 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

II. w dniu 11 marca 2005 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2005 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności,

doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 2.364,25 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

III. w dniu 11 maja 2006 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2006 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 2.748,14 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

IV. w dniu 08 maja 2007 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2007 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 2.779,46 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

V. w dniu 08 maja 2008 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2008 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 2.564,20 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

VI. w dniu 07 maja 2009 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2009 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 4.023,68 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

VII. w dniu 07 maja 2010 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2010 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 4.144,46 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

VIII. w dniu 11 maja 2011 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2011 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wpłacenie nienależnej jej płatności w kwocie 4.378,13 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

IX. w dniu 12 maja 2012 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2012 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, usiłowała doprowadzić w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wypłacenie nienależnej jej płatności, lecz zamierzonego celu nie osiągnęła z uwagi na odmowną decyzję w/w Agencji,

tj. o czyn z art. 13 § 1 KK w zw. z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

X. w dniu 14 maja 2013 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2013 do tejże Agencji w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, doprowadzając w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wypłacenie jej płatności w kwocie 3.466,83 zł,

tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

XI. w dniu 09 maja 2014 r. w Biurze Powiatowym Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w S., powiat (...), woj. (...), przedłożyła nierzetelne zaświadczenie, pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych za rok 2014 do tejże Agencji, w celu wyłudzenia dla siebie tejże płatności, usiłowała doprowadzić w/w Agencję za pomocą wprowadzenia w błąd odnośnie osobistego użytkowania gruntów rolnych, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem poprzez wypłacenie nienależnej jej płatności, lecz zamierzonego celu nie osiągnęła z uwagi na toczące się w tej sprawie postępowanie administracyjne,

tj. o czyn z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk

Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim wyrokiem z dnia 29 marca 2016 r., sygn. II K 204/15:

I. oskarżoną M. K. uniewinnił od popełnienia zarzucanych jej czynów;

II. wydatki postępowania przejął na rachunek Skarbu Państwa.

Apelację od przedstawionego wyżej wyroku wniósł prokurator, zaskarżając go w całości na niekorzyść oskarżonej.

Wyrokowi temu zarzucił:

I. obrazę przepisów postępowania art. 406 § 1 kpk w zw. z art. 408 kpk i art. 405 kpk, mającą wpływ na treść orzeczenia, polegającą na wydaniu wyroku bez udzielenia głosu stronom i ich wysłuchania, bez zamknięcia przewodu sądowego i zapytania stron, czy wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego;

II. błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, polegający na dowolnej i niewłaściwej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego:

- poprzez przyjęcie, iż zebrane dowody, a w szczególności wyjaśnienia oskarżonej i zeznania żony brata oskarżonej J. Ś. wskazują, iż w latach 2004-2006 M. K. uprawiała gospodarstwo rolne z pomocą zmarłego w 2008 r. brata M. Ś., mimo, że z zeznań świadków T. W. i J. W. – którym Sąd dał wiarę w całości – wynika, iż nieruchomości rolną, położoną w miejscowości P. dzierżawi i uprawia osobiście T. W. od 15 lat, a co najmniej od 10 lat – czyli od 2000 r. lub 2005 r., co doprowadziło organ orzekający do przekonania, iż oskarżonej nie sposób przypisać zarzucanych jej czynów z pkt I-III aktu oskarżenia, ze względu na fakt, iż w tym okresie była osobą faktycznie użytkującą grunty rolne;

- poprzez przyjęcie, iż oskarżonej nie można przypisać nie tylko faktycznego doprowadzenia Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do niekorzystnego rozporządzenia mieniem i działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, ale także samego zamiaru doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, gdyż pieniądze,

które zostały wypłacone M. K. trafiły do osób rzeczywiście uprawnionych, mimo, iż zaistniały znamiona przestępstwa z art. 286 § 1 kk w postaci doprowadzenia pokrzywdzonej ARiMR do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, gdyż dopłaty trafiły do osoby nieuprawnionej oraz w postaci działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, gdyż zgodnie z orzecznictwem i doktryną, określona w art. 115 § 4 kk korzyść majątkowa lub osobista jest korzyścią zarówno dla siebie, jak i dla kogo innego, i to korzyścią nienależną – z wykluczeniem wszystkich tych korzyści, do których sprawca jest uprawniony, zaś ocena należności/nienależności korzyści winna mieć charakter stricte prawny, nie zaś inny, np. moralny;

- poprzez przyjęcie, w kontekście odpowiedzialności oskarżonej z art. 297 § 1 kk, iż z jednej strony składane przez M. K. wnioski bez żadnej wątpliwości poświadczały nieprawdę odnośnie użytkowania przez nią gruntów rolnych, z pełną świadomością, że dopłaty jej się nie należą, a z drugiej strony stwierdzenie, iż oskarżona działała w błędzie, co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego, gdyż błędnie uznała, iż nie ma znaczenia kto składa wnioski o płatności, a jedynie ma znaczenie kto taką płatność faktycznie otrzyma, z podkreśleniem, iż istotą błędu jest towarzyszące nieświadomości mylne wyobrażenie jakiegoś nieistniejącego w rzeczywistości stanu rzeczy, mimo, iż rozumowanie to jest sprzeczne w zakresie przyjętej przez Sąd pełnej świadomości oskarżonej w tym zakresie oraz sprzeczne z ustalonym przez organ orzekający stanem faktycznym, w którym nie wskazał w jakikolwiek sposób, iż M. K. działała w takim błędzie, a nadto, mimo niezaistnienia w przedmiotowej sprawie jakiegokolwiek błędu – w tym w postaci nieświadomości lub urojenia – co do okoliczności stanowiących znamiona czynów zabronionych, gdyż oskarżona jedenastokrotnie składała wnioski o nienależne jej jako osobie nieuprawnionej dopłaty, co do których to okoliczności miała pełną świadomość, co potwierdza także opinia sądowo-psychiatryczno-psychologiczna;

podczas, gdy prawidłowa ocena całego zebranego materiału dowodowego, w tym w/w trzech zespołów okoliczności, dokonana z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego prowadzić powinna do uznania, iż oskarżona dopuściła się popełnienia zarzucanych jej czynów.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Sokołowie Podlaskim do ponownego rozpoznania.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 7 października 2016 r. obrońca oskarżonej oświadczył, że był obecny na rozprawie w dniu 15 marca 2016 r. i Sąd Rejonowy wówczas udzielił głosu stronom, tylko powyższe nie znalazło odzwierciedlenia w protokole rozprawy głównej, w związku z tym wniósł o przekazanie akt sprawy Sądowi Rejonowemu w Sokołowie Podlaskim celem ustosunkowania się do powyższego braku w protokole rozprawy. Prokurator oświadczył, iż nie pamięta, czy były udzielane głosy stronom na rozprawie w dniu 15 marca 2016 r., w związku z tym nie oponuje co do wniosku obrońcy. Oświadczył jednocześnie, iż popiera wszystkie wnioski apelacji.

W związku z wnioskiem obrońcy oskarżonej Sąd Okręgowy postanowił zwrócić akta sprawy Sądowi Rejonowemu w Sokołowie Podlaskim w celu wypowiedzenia się w procesowo przewidzianej formie, co do udzielenia głosu stronom na rozprawie głównej w dniu 15 marca 2016 r.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 13 stycznia 2017 r. Przewodnicząca stwierdziła, że po zwrocie akt do Sądu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim protokolant protokołujący rozprawę w dniu 15 marca 2016 r. złożył oświadczenie (k. 359), z którego wynika, że na rozprawie głównej w dniu 15 marca 2016 r. Przewodniczący składu orzekającego zamknął przewód sądowy i udzielił głosu stronom. Strony podtrzymały swoje stanowiska wyrażone na rozprawie głównej w dniu 21 stycznia 2016 r. i wyłącznie przez niedopatrzenie w protokole rozprawy z dnia 15 marca 2016 r. protokolant nie zawarł stosowanych zapisów w tej kwestii. Ponadto, wydane zostało zarządzenie o sprostowaniu protokołu rozprawy głównej z dnia 15 marca 2016 r. w ten sposób, że na k. 306 uzupełniono zapis w protokole poprzez umieszczenie wskazanych tam informacji dotyczących udzielenia głosu stronom oraz zawarte zostały wnioski końcowe stron niniejszego postępowania, tj. prokuratora, obrońcy i oskarżonej, a także oświadczenie protokolanta.

Po udzieleniu głosu stronom, prokurator w związku z treścią zarządzenia Sądu Rejonowego cofnął zarzut z pkt I apelacji ze względu na to, że jest on w tej sytuacji bezprzedmiotowy, natomiast podtrzymał w całości zarzut z pkt II

zawarty w środku odwoławczym oraz wnioszek o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego przyłączył się do stanowiska prokuratora, wniósł także o zasądzenie od oskarżonej na rzecz oskarżyciela posiłkowego kosztów zastępstwa procesowego za II instancję. obrońca oskarżonej wniósł o utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy.

Sąd Okręgowy w Siedlcach zważył, co następuje:

Apelacja wniesiona przez prokuratora jest zasadna, a wniosek o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji zasługiwał na uwzględnienie. Sąd Odwoławczy podzielił zarzuty apelującego, dotyczące błędów w ustaleniach faktycznych, jak również przytoczoną na ich poparcie argumentację.

Poprzedzając zasadniczą część rozważań zaznaczyć należy, iż wycofanie przez prokuratora zarzutu z pkt I apelacji dotyczącego obrazu art. 406 § 1 kpk w zw. z art. 408 kpk i art. 405 kpk oraz sprostowanie protokołu rozprawy głównej Sądu Rejonowego w Sokołowie Podlaskim, powodują, iż rozważanie wskazanego przez skarżącego uchybienia stało się bezprzedmiotowe.

Przechodząc z kolei do meritum sprawy, przypomnieć należy, iż w dniu 1 maja 2004 r. Polska stała się członkiem Unii Europejskiej, zobowiązując się do wprowadzenia na swoje terytorium zasad obowiązujących w pozostałych państwach członkowskich. Jednym z celów Unii jest prowadzenie tzw. Wspólnej Polityki Rolnej, określonej w art. 33 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE). Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych i oddzielnej płatności z tytułu cukru (Dz.U. z 2004 r. Nr 6, poz. 40), ustalała warunki i tryb udzielania producentom rolnym płatności bezpośrednich do gruntów rolnych. Następnie kwestię dopłat bezpośrednich do gruntów rolnych regulowała ustawa z dnia 26 stycznia 2007 r. o płatnościach w ramach systemów bezpośrednich (tj. Dz.U. z 2008 r. poz. 170 nr 1051 z późn. zm.) oraz wymienione w jej art. 1 przypisy prawa unijnego. Te ustanawiały wspólne zasady dla systemów tego prawa w ramach wspólnej polityki rolnej i określone systemy wsparcia dla rolników. Obecnie jest to ustawa z dnia 05 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (t.j. Dz.U. z 2015 r, poz. 1551).

Płatności bezpośrednie, potocznie nazywane tzw. „dopłatami unijnymi” do rolnictwa wypłacane są przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, stanowiąc znaczącą pomoc finansową dla krajowej gospodarki w sektorze rolnictwa, relatywizowaną i uzależnioną od powierzchni gruntów rolnych pod warunkiem utrzymywania ich w dobrej kulturze rolnej, oczywiście przy jednoczesnym zachowaniu wymogów ochrony środowiska. Są jedną z form wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej, mającej na celu zapewnienie wspólnej organizacji rynków rolnych i rozwoju wsi.

Sam tytuł własności do określonych gruntów rolnych nie jest jednak warunkiem wystarczającym, aby było możliwe otrzymanie takich dopłat, albowiem posiadanie ściśle wiązać się musi z produkcją rolną, zatem konieczne jest faktyczne użytkowanie gruntów rolnych. Ustawodawca ustalając dopłaty bezpośrednie do gruntów miał na względzie wprowadzenie dodatkowych środków pieniężnych, które wyrównywałyby stopniowo szanse gospodarstw wiejskich. Takie rozumienie posiadania, jako faktycznego użytkowania gruntów rolnych, nierozzerwalnie wiąże się z celem tych dopłat, czyli dofinansowaniem do produkcji rolnej i pomocy rolnikom rzeczywiście użytkującym posiadane grunty rolne (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 sierpnia 2007 r., sygn. II GSK 122/07, Legalis nr 115308).

W kontekście powyższego oczywistym pozostaje, iż dopłaty te przeznaczone winny być przede wszystkim na inwestycje w ziemię – ponoszenie kosztów zasiewów, oprysków, nawozów, czy też inwestycje w budynki gospodarskie, obory, chłodnie do przechowywania, maszyny i narzędzia itp. Nakładów takich nie muszą jednak czynić osoby, które co prawda są właścicielami gruntów, lecz nie zajmują się ich uprawą i produkcją rolną.

Trafnie ujął to Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 08 listopada 2005 r., sygn. IV SA/Wa 1524/05, wskazując, iż celem płatności (dopłat) jest dofinansowanie do produkcji rolnej, pomoc rolnikom, którzy rzeczywiście użytkują będące w ich posiadaniu grunty rolne, a nie tylko są formalnymi posiadaczami gruntów, co

do których wnioskuje o dopłaty. Niezbędnym warunkiem jest faktyczne użytkowanie posiadanych gruntów rolnych. Skoro ustawodawca wiąże przyznanie płatności bezpośrednich z utrzymaniem gruntów w dobrej kulturze rolnej, to nie sposób tego wymogu oddzielić od ich posiadania polegającego na faktycznym nimi władaniu (Legalis nr 273264).

Zadaniem Agencji rozpoznającej wnioski o przyznanie płatności bezpośrednich do gruntów rolnych jest ustalenie, czy wnioskodawca spełniał w/w podstawowy i absolutnie konieczny warunek, ubiegając się o dopłaty.

W realiach przedmiotowej sprawy niekwestionowanym pozostaje, iż oskarżona M. K. należących do niej gruntów rolnych nie użytkowała. Była jedynie ich właścicielką, która z produkcją rolną nie miała nic wspólnego: nie decydowała czym należące do niej pola będą obsiane, nie zabiegała o zbiór upraw, ich odpowiednie nawożenie i wykonywanie innych niezbędnych czynności agrotechnicznych przez przyznanie uprawy plonów. Nie ponosiła zatem jakichkolwiek nakładów w rozumieniu przepisów o utrzymaniu dobrej kultury rolnej należących do niej pól uprawnych i nie można przypisać jej przynależności producenta rolnego. Formalnie do pobierania dopłat za jej grunty byli uprawnieni dzierżawcy, którzy owe grunty uprawiali, albowiem kluczowym przez przyznanie możliwości uzyskania płatności bezpośrednich z ARiMR pozostawało, iż to oni utrzymywali owe grunty we właściwej kulturze rolnej, dokonywali zbiorów oraz czerpali korzyści z dzierżawionych gruntów w postaci plodów rolnych.

Jedną z priorytetowych kwestii winno być zatem ustalenie, iż oskarżona wprowadzała ARiMR w błąd co do faktycznego użytkowania posiadanych przez nią gruntów, albowiem zdawała sobie sprawę, iż nie spełnia warunków przyznania płatności i nie powinna pobierać ich na swoje konto. M. K. nie neguje zresztą tej okoliczności w swoich wyjaśnieniach, tłumacząc jednak, iż pieniądze uzyskane z tego tytułu przekazywała swoim dzierżawcom po potrąceniu podatku rolnego.

Jak wskazuje się w orzecznictwie, istota przestępstwa oszustwa polega na posłużeniu się fałszem jako czynnikiem sprawczym, który ma doprowadzić pokrzywdzonego do podjęcia niekorzystnej decyzji majątkowej. Oszustwo jest przestępstwem kierunkowym, w którym celem działania sprawcy jest uzyskanie szeroko pojętej korzyści majątkowej polegającej zarówno na uzyskaniu zysku (zwiększeniu aktywów), jak i na zmniejszeniu pasywów. Dążenie sprawcy może obejmować zarówno korzyść dla siebie, jak i dla kogoś innego. Wprowadzenie w błąd jako znamię czynności wykonawczej przestępstwa oszustwa cechuje się doprowadzeniem do rozbieżności między obiektywną rzeczywistością a wyobrażeniem o niej lub jej odbiorem w świadomości pokrzywdzonego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 listopada 2015 r., sygn. II AKa 336/15, Legalis Numer 1428345).

Oskarżona M. K., jako wnioskodawca, będąc każdorazowo (a zatem aż jedenastokrotnie) pouczone o odpowiedzialności karnej z art. 233 § 1 i 6 kk oraz art. 297 § 1 i 2 kk, składając fałszywe, niezgodne z prawdą oświadczenie, wykazała się nienależytą starannością o swoje interesy. Miała możliwość skontaktowania się z użytkownikami poszczególnych, należących do niej działek i przekazania im, aby to oni ubiegali się o dopłaty. Konstatacja, iż wprowadziła organ wypłacający środki materialne jej nienależne w błąd co do okoliczności, mającej znaczenie przy ustaleniu jej prawa do wylaczonego przez Agencję świadczenia pieniężnego, nie jest zresztą przez nią negowana. Oskarżona i jej obrońca w toku tego postępowania postulowali jedynie uznanie przez Sąd ferujący wyrok, iż z uwagi na późniejsze przekazanie płatności dzierżawcom nie można jej przypisać przestępstwa oszustwa.

Z jej wyjaśnień wynika, iż skoro jej dzierżawcy – w myśl przepisów ustawy - byli uprawnieni do pobierania owych płatności, uważała się ona za ich dysponenta, decydując samodzielnie o tym, że, to ona będzie je wypłacać uprawnionym osobom, które wcale nie wnioskiwały o ich przyznanie. Przepisy prawa nie przewidują jednak instytucji pośrednika w ubieganiu się o przyznanie płatności bezpośrednich, a do bycia takim uzurpuje sobie prawo oskarżona. Jak słusznie wskazał oskarżyciel publiczny, w realiach tej sprawy, płatności te nie należały się ani oskarżonej, albowiem nie użytkowała faktycznie gruntów rolnych, ani dzierżawcom, którzy nie złożyli we własnym imieniu stosownych wniosków o ich przyznanie. Były zatem nienależnym a wypłaconym świadczeniem. W tej sytuacji, tok rozumowania przedstawiony w pisemnych motywach wyroku sprowadzający się do uznania, iż nie można stwierdzić, aby Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w jakikolwiek sposób została doprowadzona do niekorzystnego rozporządzenia mieniem pozostaje obarczony poważnymi lukami logicznymi.

Zdaniem Sądu Odwoławczego, Sąd I instancji w pisemnych motywach wyroku mało uwagi poświęca ustaleniu, dlaczego oskarżona, będąc świadoma, iż nie spełnia kryteriów uzyskania dopłat rolniczych, w dalszym ciągu, sukcesywnie rok po roku, występowała do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o przyznanie jej płatności. Tymczasem, jak wynika z przeprowadzonego w sprawie wywiadu środowiskowego, M. K. przyznała kuratorowi, iż zawarcie umowy dzierżawy było niemożliwe, albowiem dzierżawcy bali się siostry oskarżonej S. K. (1), która rości sobie prawa do spadku (k. 266), a nawet naruszyła posiadanie działki gruntu znajdującej się w miejscowości (...)o powierzchni 0,94 ha. Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim wyrokiem z dnia 18 października 2010 r., sygn. I C 81/10 przywrócił M. K. utracone wskutek naruszenia przez S. K. (2) posiadanie w/w działki (k. 298). Okoliczności tej, wbrew wymogom art. 410 kpk, nie wziął pod uwagę Sąd Rejonowy ferując zaskarżony wyrok, czego odzwierciedleniem pozostaje uzasadnienie pierwszoinstancyjne, gdzie kwestia ta została całkowicie przemilczana.

W kontekście powyższego, problematyczną kwestią staje się wynikające z wyjaśnień oskarżonej jej przeświadczenie o działaniu w warunkach kontratypu, wyłączającego bezprawność czynu tj. przekazywanie przez nią środków pieniężnych poszczególnym dzierżawcom jej ziemi, co w jej ocenie przesądzało o tym, iż nie można jej przypisać przestępstwa oszustwa, albowiem finalnie środki trafiły we właściwe ręce.

Deklaracje oskarżonej w tym względzie nawet przy przyjęciu, iż są prawdziwe, a M. K. rzeczywiście przekazywała te płatności dzierżawcom poszczególnych gruntów, winny być ocenione przez Sąd Rejonowy zgodnie z wymogami płynącymi z art. 7 kpk, zgodnie z zasadami doświadczenia życiowego i zasadami logiki.

Należy przy tym pamiętać, iż zgodnie z dyspozycją art. 115 § 4 kk, korzyścią majątkową jest korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogoś innego, zaś dokonanie oszustwa i przekazanie środków pieniężnych uzyskanych tą drogą osobom trzecim może być rozpatrywane także w kontekście rozważań o okolicznościach łagodzących, branych pod uwagę przy rozstrzygnięciu o warunkowym umorzeniu postępowania na podstawie art. 66 § 1 kk, (które stwierdza przecieź sprawstwo, będąc quasi wyrokiem skazującym), bądź też przy wyborze rodzaju kary i jej ewentualnym wymiarze.

Każdorazowo rozważania zawarte w uzasadnieniu wyroku uniewinniającego co do działania sprawcy w błędzie, co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego (art. 28 kk), winny być pogłębione i nie mogą one – tak jak czyni to Sąd Rejonowy w pisemnych motywach wyroku - dotyczyć warunków osobistych oskarżonego, a zatem strony podmiotowej.

Jak wskazuje się w orzecznictwie, błąd co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego może dotyczyć tylko znamion przedmiotowych, a nie znamion podmiotowych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 19 grudnia 2014 r., sygn. II AKa 267/14, Legalis Numer 1186097).

Zdaniem Sądu II instancji, sytuacja oskarżonej implikowała konieczność rozważań w kontekście nie błędu co do znamion z art. 28 kk, lecz błędu co do okoliczności wyłączającej bezprawność lub winę, o jakim stanowi przepis art. 29 kk. Warunkiem zastosowania dobrodziejstwa art. 29 kk jest bowiem ustalenie, że błąd był usprawiedliwiony. Chodzi tu o mylne zapatrywanie, które w danym układzie sytuacyjnym jest wybaczone z punktu widzenia ocen społecznych, a sprawcy nie można postawić zarzutu, iż nie dochował należytej staranności, aby właściwie rozpoznać sytuację. „Usprawiedliwiony błąd” odnosi się do stanu świadomości sprawcy w chwili czynu. Jest zatem stroną podmiotową czynu i siłą rzeczy stanowi element ustaleń faktycznych ze wszystkimi tego konsekwencjami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2016 r., sygn. V KK 117/16, Legalis Numer 1517592).

Na błąd wykluczający możliwość przypisania odpowiedzialności karnej może zatem powoływać się oskarżony, który rzeczywiście chciał postępować zgodnie z prawem, a nie ten, który chciał go nadużywać.

Na zakończenie, odnosząc się do wskazywanej przez prokuratora kwestii użytkowania gospodarstwa rolnego, należącego do oskarżonej w latach 2004-2006 z pomocą brata, co w ocenie Sądu I instancji wykluczyło możliwość przypisania jej występku z pkt I-III a/o, zaznaczyć należy, iż wymaga ona dokładnego wyjaśnienia. W szczególności, wobec uznanych za wiarygodne wyjaśnień oskarżonej oraz zeznań T. i J. W., którzy przyznali, iż działkę w miejscowości

P. uprawiają od co najmniej 10-15 lat, a zatem od 2000 lub 2005 roku. Wzajemnie wykluczające się sprzeczności co do tej okoliczności, które wynikają przecież z uznanych jednakowo za wiarygodne w/w dowodów, nie mogły zostać zaakceptowane przez Sąd Odwoławczy.

Reasumując, konfrontacja apelacji oskarżyciela publicznego i uzasadnienia zaskarżonego wyroku, doprowadziła Sąd II instancji do przekonania, iż w realiach tej sprawy zarzuty prokuratorskie są trafne, a rozstrzygnięcie uniewinniające M. K. od zarzucanych jej czynów co najmniej przedwczesne.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy w Siedlcach zaskarżony wyrok uchylił i sprawę niniejszą przekazał Sądowi Rejonowemu w Sokołowie Podlaskim do ponownego rozpoznania.

Procedując po raz kolejny, Sąd I instancji przeprowadzi postępowanie w sposób pozbawiony wyżej opisanych uchybień, dogłębnie analizując kwestie wskazane przez Sąd Odwoławczy. Jednocześnie, w zakresie dowodów, które nie miały wpływu na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia rozważy poprzestanie na ich ujawnieniu na rozprawie głównej w myśl art. 442 § 2 kpk.

Z tych względów, Sąd Okręgowy w Siedlcach orzekł jak w wyroku.